

Als controversie de klas binnenkomt: praten met leerlingen over de moord op Samuel Paty

16 oktober zal altijd een zwarte dag blijven voor het onderwijs in Frankrijk. Eén van de meest fundamentele waarden van de democratie, namelijk de vrijheid van meningsuiting, werd op een afschuwelijke manier aangetast.

De moord op Samuel Paty in Conflans Sainte-Honorine, nabij Parijs, laat niemand uit het onderwijs onberoerd. Een gepassioneerde leraar geschiedenis, die burgerschapsthema's en vrije meningsuiting in zijn lessen een plaats gaf, werd op een gruwelijke wijze vermoord. Zijn intentie bestond er niet in om de Islam te bekritisieren, maar om met zijn leerlingen een open discussie aan te gaan over een gevoelig thema. Hij nam zijn taak als leraar ernstig en werd daarom vermoord. Dat kunnen en mogen we nooit aanvaarden. Een school moet een vrijplaats zijn, waar leerlingen in dialoog met elkaar kritisch leren denken. Leraren zijn daarbij hun trouwe gids.

De tragische gebeurtenis kan de gemoederen verhitten. De actualiteit komt in de klas en kan de les beheersen. De uitdaging voor een leraar is groot: hoe maak je ruimte voor een discussie over de moord op Samuel Paty zonder polarisatie aan te wakkeren? Het is een uitdaging die we als katholieke dialogeschool aangaan. Er liggen immers kansen om onze leerlingen te leren samenleven in een superdiverse samenleving. In de volgende alinea's¹, geven we daarom enkele ideeën mee hoe je als leraar kunt omgaan met heftige uitspraken.

1 Discussiewijzer

Wanneer je als leerkracht geconfronteerd wordt met provocerende, heftige uitspraken die betrekking hebben op de Islam, aanslagen, extreemrechts ... dan ga je die moeilijke situaties best niet uit de weg. Volgende stappen zijn een suggestie om dit aan te pakken.

Stap 1: veiligheid inschatten

Om de veiligheid in de klas te waarborgen, kan het aangewezen zijn om het gesprek af te breken en grenzen te bepalen. Je smoort de discussie in de kiem en je legt de focus op het lesonderwerp. Het is evenwel best om het gesprek slechts tijdelijk uit de weg te gaan. Je kunt afspreken met de leerlingen dat je er met hen op een later moment zal op terugkomen. Je klaslokaal is een veilige ruimte wanneer ze een plek is waarin het zeker is dat niemand zal blootgesteld worden aan discriminatie, negatieve kritiek, intimidatie en elke andere emotionele of fysieke schade (L'Pree, 2020). Wat hebben je leerlingen nodig opdat de gespreksruimte veilig zou zijn? Dat vergt voorbereiding en specifieke vaardigheden van de leraar (zie onder).

---

¹ Alstein (2018)

Stap 2: gespreksregels afspreken

Je spreekt met de klas enkele regels af. Betrek de leerlingen daar ten volle bij. De regels kunnen gestoeld zijn op de gespreksregels van [proactieve cirkels](#). Het is belangrijk dat de regels gedurende het gesprek gehandhaafd blijven. Dat is uitdrukkelijk een taak voor jou als leraar. Eenmaal de regels zijn afgeklopt staan ze niet meer ter discussie.

Enkele regels zouden kunnen zijn:

- Iedereen bereidt zich voor op het gesprek. Elke leerling noteert zijn of haar argumenten. Soms kan er een opdracht aan gekoppeld worden. Leerlingen bestuderen enkele belangrijke begrippen, zodat iedereen bepaalde begrippen min of meer op dezelfde manier begrijpt/hanteert.
- Iedereen krijgt de kans om te spreken en gehoord te worden. Niemand wordt het spreken belet of wordt gehinderd tijdens het spreken. We luisteren naar elkaar.
- Leerlingen die het moeilijk hebben, mogen even naar een time-outzone.
- Iedereen moet zijn stellingen kunnen verantwoorden. Waar hebben de leerlingen hun ideeën vandaan? Hoe zijn ze tot sommige stellingen gekomen?

Stap 3: voorkennis van de leerlingen in kaart brengen

In deze stap kunnen de voortaken van de leerlingen samengebracht worden of kun je als leraar peilen naar wat de leerlingen al weten over het onderwerp. Wat hebben ze geleerd vanuit het nieuws? Wat hebben ze gelezen in de kranten? Wat hebben ze vernomen via sociale media? Indien nodig voorzie je bronnenmateriaal dat de leerlingen kunnen doornemen.

Stap 4: de meningen van de leerlingen inventariseren

Welke meningen hebben de leerlingen over het onderwerp? Leerlingen formuleren kort hun mening zonder dat er een uitvoerige discussie volgt. Een vraag die leerlingen meteen tot breder denken dwingt, is: welke perspectieven komen er niet aan bod?

Stap 5: peilen naar de meningen

In deze stap ga je dieper in op de verschillende meningen aan de hand van open vragen. Je vraagt door en je probeert samen met de leerlingen te ontdekken wat de motivering is van een bepaalde mening. “Kun je dat meer uitleggen?”, “Wat bedoel je daarmee?” ... zijn vragen die je kunt stellen. Parafraseer de antwoorden van de leerlingen: “Bedoel je dat?”, “Heb ik het goed begrepen dat ...?” en speel de antwoorden door: “Wat denkt de rest van de klas daarvan?”.

Stap 6: het afsluiten

Wanneer je als leraar voelt dat de complexiteit van een discussie duidelijk geworden is, kun je het gesprek afsluiten. Streef niet naar consensus. Wel mag je streven naar een situatie waarin leerlingen het respectvol oneens zijn met elkaar. Wanneer de klas aangeeft dat het thema verdere verdieping nodig heeft, kan er een extra les aan gewijd worden.

2 Handvatten

Pubers zijn per definitie radicaal

Pubers doen radicale uitspraken (Bulckaert, 2017). In de adolescentie stellen jongeren zich fundamentele vragen. Radicale stellingen innemen hoort daarbij. Problematiseer dat gedrag niet. Het is normaal pubergedrag.

Radicalisme is niet hetzelfde als extremisme

Met radicalisme is op zich niets verkeerd. We zijn allen op één of meer momenten in ons leven min of meer radicaal. Dat is eigen aan de mens in het algemeen en aan pubers in het bijzonder. Radicalen willen een andere orde, maar respecteren wel het heersende referentiekader. Daarin verschillen ze van extremisten. Extremisten zijn niet bereid tot compromis en aanvaarden veel gemakkelijker geweld (Wyns, 2020).

Een positie in het midden

Volgens *Dialogo onder Druk* kun je best een positie in het midden aannemen. Dat betekent dat de eigen mening ondergeschikt blijft aan het begeleiden van de dialoog. Zo kan een gespreksleider verbinding maken met groepen die anders denken.

Als leraar is het evenwel moeilijk om een neutraal standpunt in te nemen. De terreurdaad in Frankrijk mag je als leraar veroordelen. Het is een voorbeeld van een 'grensgebied' dat je moet bewaken. Dat grensgebied vloeit voort uit de basiswaarden van de liberale democratie. Een tweede grensgebied is dat van het leerplan. In het [gemeenschappelijk funderend leerplan](#) van de eerste graad wordt er heel expliciet verwezen naar normen en waardenbesef en zorgzaam omgaan met anderen en met de samenleving (Katholiek Onderwijs Vlaanderen, 2019). Een derde grensgebied is pedagogisch. Je bent als leraar de bewaker van de veilige ruimte, van de klas en de school als oefenruimte voor samenleven in verschil. Racistische en kwetsende opmerkingen bedreigen die veiligheid en die mag je niet tolereren (Alstein, 2018). Grenzen trekken en tegelijkertijd uitnodigend het gesprek modereren is niet eenvoudig. Verbindende communicatie kan daarin helpen (Tielemans, 2014).

Verbindende communicatie als leidraad

Nieuwsgierigheid, open vragen stellen en zorgzaam luisteren zijn onontbeerlijk bij klasdiscussies over controversiële onderwerpen. Als leraar nodig je leerlingen uit tot een gesprek, maar moet je ook duidelijk de grenzen trekken en ben je bewaker van de veilige ruimte (Alstein, 2018) (L'Pree, 2020). Het is niet altijd eenvoudig om een neutrale positie in te nemen. Leerlingen kunnen je dwingen om kleur te bekennen. Het is opletten geblazen wanneer je een standpunt inneemt. Leerlingen kunnen heel sterk appreciëren dat een leraar zich authentiek en kwetsbaar opstelt. Het is vooral de manier waarop je je mening geeft, die ertoe doet. In de gesprekstechnieken van verbindende communicatie vind je bouwstenen en processen die je kunnen helpen om authentiek, eerlijk en empathisch met je leerlingen in gesprek te gaan.

3 Meer informatie

Voor meer informatie kun je terecht bij volgende personen

het aanspreekpunt radicalisering van Katholiek Onderwijs Vlaanderen:

dieter.hoedekie@katholiekonderwijs.vlaanderen

of op onderstaande sites

- <https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/inspirerend-burgerschap>
- <https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/vademecum-zorg-en-kansen/verbindend-schoolklimaat>
- <https://www.katholiekonderwijs.vlaanderen/wat-doen-we/schematisch/lerenden/gelijke-onderwijskansen-en-diversiteit/radicalisering>

of bij onze partners

- <https://netwerkislamexperten.be>
- <https://wij-zij.be/>

4 Bibliografie

- Alstein, M. V. (2018). *Omgaan met controversie en polarisatie in de klas*. Pelckmans Pro.
- Bulckaert, W. (2017, Mei 4). “Radicaal? Elke puber is radicaal”. Klasse.
- L'Pree, C. (2020, 10 19). <https://charisselpree.me/> . Opgehaald van <https://charisselpree.me/2017/03/14/safe-space/>
- Tielemans, E. (2014). *Verbindende communicatie werkt*. Antwerpen: Garant.
- Wyns, C. (2020, 10 20). www.katholiekonderwijs.vlaanderen. Opgehaald van Katholiek Onderwijs Vlaanderen radicalisering en polarisering: <https://www.katholiekonderwijs.vlaanderen/wat-doen-we/schematisch/lerenden/gelijke-onderwijskansen-en-diversiteit/radicalisering>

